ادامه از صفحه اول

«پیش‌نویس» خطرناک

این گروه این بـار برای ممانعت از حضور توانمند ایران در عرصه جهانی و اسـتفاده از دسـتاوردهای برجـام و ظرفیت‌های اقتصـادی و سـرمایه‌گذاری پروژه شکسـت‌خورده ایران‌هراسی را این بار در قالب فعالیت‌های موشـکی و نفوذ ایران در منطقه در پرتو تحولات چند سـال اخیر، کلید زدند. دسته دوم اما در داخل فعال بودند؛ گروه‌هایی کـه در طول مذاکرات هسـته‌ای نگران از اینکه مذاکره‌کنندگان هسـته‌ای، دستاوردهای جوانان غیرتمند ما را در انرژی هسته‌ای به غربی‌ها می‌فروشـند، فریاد «وا ایرانا و وا اسـلاما» سـر دادند. تیترهای بـزرگ روزنامه‌ها و سـایت‌های چندصدتایـی این جنـاح را که بعدها به دلواپسـان معروف شـدند، از یاد نبرده‌ایم. عجب اینکه هنوز هم نظریه‌پردازان این گروه با اسـتفاده از امکانات گسترده رسـانه و فضای مجازی و حتی رسانه ملی به این جو دامن می‌زنند.

در دوسـالی که از اجـرای برجـام می‌گذرد، اقدامـات و تحرکات بی‌وقفـه آمریکا به‌خصوص پـس از ورود ترامپ به کاخ سـفید، اسـرائیل و عربسـتان علیه ایران از طریق دیپلماسی آشکار و پنهان، تهدید و تطمیع دیگر کشـورها برای همراه یـا متحد کـردن آنها دربـاره آنچـه در نظر آنها «خطر ایران» نامیده می‌شود، در حال تبدیل‌شدن به اقداماتی در سـطح جهـان و از طریق مجامع بین‌المللی است. گفته می‌شود نمایندگان آمریکا، بریتانیا و فرانسـه در شـورای امنیت سازمان ملل متحد، پیش‌نویس قطع‌نامه‌ای را تهیه کرده‌اند که هدف آن در ظاهر «تمدید تحریم تسـلیحاتی یمن برای یک سـال دیگر» و در واقع محکومیت ایران به خاطر ناکامی در ممانعت از ارسـال موشک به حوثی‌های یمن اسـت. نیکی هیلی، نماینده دائم آمریکا در سازمان ملل متحد، اقدام شورای امنیت علیه ایـران به بهانه آنچه وی «نقض تحریم‌های شورای امنیت علیه یمن» و ممانعت از جلوگیری از ارسال مسـتقیم یا غیرمستقیم، فروش یا انتقال موشک‌های بالسـتیک کوتاه‌برد و سایر تجهیزات به حوثی‌ها نامید، خواسـتار اتخـاذ تدابیر لازم از سوی شـورای امنیت شده اسـت. روز گذشته نیز نتانیاهو با تکرار نمایشی که در سازمان ملل متحد بـا هدف تأثیرگذاری بر مذاکرات هسـته‌ای به راه انداخته بود، مدعی شـد تکه‌ای از «پهپاد ایرانی» را در دسـت دارد تا در حلقه جدید ایران‌هراسی، فعالیت‌هـای ترامپ و نیکی هیلی را تکمیل کند. روند رو به رشـد اظهارات مقامات اروپایی را باید جدی گرفت و برای جلوگیری از اتصال حلقه‌هایی که هنوز به دلیل ظرفیت برجـام و پایبندی ایران به آن، از یکدیگر جداست، تدبیری اندیشید. اخیرا ترزا می، نخست‌وزیر بریتانیا، اعلام کرد که بریتانیا و آلمـان خود را در نگرانی‌های آمریکا از اقدامات ایران در خاورمیانه سهیم می‌دانند و آماده مقابله با سیاست‌های ایران در منطقه هستند. قبل از وی نیز امانوئل مکرون، رئیس‌جمهوری فرانسـه هم درباره برنامه موشـکی ایران اظهار نگرانی کرده بـود که با توجه بـه موضع اخیـر وی در برنامه موشـکی و پاسخ تند سـخنگوی وزارت خارجه، بیـم آن می‌رود که سـفر قریب‌الوقوع مکرون به تهران را به مخاطره اندازد. مقامات مسئول ایران بارها به درسـتی گفته‌اند هـدف برجام انحصارا حل‌وفصل برنامه هسـته‌ای ایران بـود. این گزاره به آن معناست که موضوعات موشکی و تحولات منطقـه را نمی‌توان به برجام پیونـد زد و از آنها در جهـت تضعیف یا توقف برجام سوءاسـتفاده کرد. از سـوی دیگر شاهد آن هسـتیم که همین موضوعات دسـتاویز آمریکا برای ورود به برجام، تهدید به خروج از آن و فشـار به اروپا شده است. سـخن اینجاسـت در حالی که ایران در مهم‌ترین چالش دیپلماتیک دو دهه اخیر خود توانسـت از طریق مذاکره آمریکا را در فعالیت‌های هسـته‌ای بـه عقب‌نشـینی وادار کنـد و موفقیـت بـزرگ دیپلماتیـک به ارمغان آورد، چـرا باید از ورود به مذاکره با کشورهای اروپایی درباره موضوعاتی که اتفاقا از دست پر و منطق نیرومند برخوردار است، پرهیز کند؟

اجـازه دهید شـعارهایی کـه به درسـتی و واقع‌بینی از آنها عبور کردیم و فارغ از جو هیجانی مسـیر مذاکـره را برگزیدیم و در نهایـت پیروزی بزرگـی را رقم زدیم، یک بار دیگر از نظر بگذرانیم. از یاد نبرده‌ایم که رئیس‌جمهور پیشین با تمسخر قطع‌نامه و گفتن آن سـخنان سخیف، کشور را در آسـتانه ویرانی اقتصـادی و تکمیل حلقه اجماع جهانی و تصویب قطع‌نامه‌های متعدد و پی‌درپی قرار داد. تکرار این روند دور از خردورزی و شـأن ملت بزرگ کشـورمان اسـت. دشـمنان ایران در حال تکمیل و اتصال حلقه‌های در حاضر گسسته و منفصـل اجماع علیه ایـران به بهانـه برنامه موشکی و نفوذ و بی‌ثبات‌سـازی منطقه هستند. این پروژه در حال شـدت‌گرفتن است و در صورت ارائه چنین قطع‌نامه‌ای به شـورای امنیت، حتی در شـرایط وتوی آن توسط روسـیه یا چین، اصل اتهام به سوژه‌ای تقریبا پذیرفته‌شده تبدیل خواهد شد، هرچند نگارنده بشخصه تردید دارد روسیه و چین در چنین فضایی از «حق وتو» برای شکست چنین قطع‌نامه‌ای اسـتفاده کنند. ضروری اسـت ایران تحـولات اخیر حول موضوعـات مربوط به خود را جدی گرفته و فارغ از فعالیت‌های روزمره دسـتگاه دیپلماسی کشور، در سـطح ملی به آن توجه ویژه‌ای شود.

بحرینیان با انتقاد از نحوه هزینه‌کرد منابع ارزی کشور در نیم‌قرن اخیر مطرح کرد:

۳ هزار میلیارد دلار منابع ارزی هدر رفت

محمد مسـاعد: دولـت کره بیشـترین منابعـش را بـرای تولید ماشـین‌آلات صنایع مادر می‌دهـد، چون می‌داند آن صنعت سـودآوری نیست اما نیاز اولیه برای توسعه است، پس به این صنعت رانـت می‌دهد و بلند هـم می‌گوید من به ایـن بخش رانت می‌دهـم تا بتواند بسـتری را بـرای صنایع دیگـر فراهم کنـد. دولت‌هـای مـا رانـت را جایی پخـش می‌کنند که اثربخش نیسـت و از آن بدتـر اینکه واضـح و صریح هم نمی‌گویند که در حـال توزیع این رانت هستیم. دولت‌های ما پشت صنعت هستند. این شاه‌کلید سخنان محمد بحرینیان، پژوهشگر توسـعه و صنعتگر در دانشگاه علامه بود. بحرینیان در سـخنرانی خود با ارائه آمارهایی تلاش کرد نشان دهد که استراتژی مشخصی برای پیشرفت اقتصادی در کشـور وجـود ندارد و بـه همین دلیل اتلاف منابع عظیمی صورت می‌گیرد. از سـال ۱۳۳۸ تـا ۱۳۹۴ بیش از سـه‌هزار میلیـارد دلار منابع ارزی داشـتیم اما این منابع چه دسـتاوردی داشته است؟ داوود دانش‌جعفـری سـخنران دیگـر این همایش بود که در سخنان خود با اشـاره به تجربیات گذشته از آسـیب‌های اقتصادی کشـور به بیان نظرات خود درباره مدیریت ریسک و همچنین مهندسی مقاومت پرداخت. آنچه در ادامه می‌آید گزارشـی از سخنرانی این دو کارشـناس خبره اقتصـادی در همایش ملی اقتصـاد مقاومتـی، تولید و اشـتغال در دانشـکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی است.

دانش‌جعفری: دیرتر از بقیه سراغ اقتصاد مقاومتی رفتیم

داوود دانش‌جعفـری، وزیـر اقتصـاد دولـت احمدی‌نژاد در سال‌های ۸۴ تا ۸۷، با بیان اینکه طبق تعاریف، اقتصاد مقاومتی با تاب‌آوری عجین اسـت، گفت: تاب‌آوری به طور کلی توان بازگشت یک شیء، کالا، ساختار یا موقعیت به وضعیت سابق، پس از یک بحران و همین‌طور توانایـی و آمادگی برای مواجهه بـا بحران و خروج از مخمصه اسـت. تـاب‌آوری در اقتصاد مسئله‌ای مهم و استراتژیک است و متأسفانه ما دیرتر به این بحث رسیده‌ایم. ما با مشکلاتی مواجه شـدیم و پس از آن به فکر افتادیم که چرا تاب‌آوری پایینی داریـم و چرا تا این حد بـه متغیرهایی غیر از خودمان وابسته هسـتیم. دانش‌جعفری با یادآوری روزهـای آغاز تحریم‌های هسـته‌ای گفت: در دوران تحریم‌هـا مـا به خوبـی دیدیم که چـه نقص‌هایی داریـم. برای مثال خطـوط تولید خـودروی پرایدی که تصور می‌کردیم صفر تا صدش را می‌شناسـیم و می‌سـازیم، می‌خوابید؛ چون مثلا فلان قطعه مربوط به قفل مرکزی یا سیستم کیسـه هوا را نداشتیم. این به ما فرصت داد بیشتر به خودمان فکر کنیم. اقتصاد مقاومتی در یک جمله توانایی مدیریت ریسـک‌هایی اقتصـادی اسـت که کشـور بـا آن مواجه اسـت. دانش‌جعفری گریزی هم به بازار ارز زد و گفت: برای مثال در دورانـی که میزان صادرات نفت ایران نصف شد، یکباره قیمت ارز افزایش یافت و هرگز نتوانستیم به وضعیت سابق برگردیم. این نشان می‌داد که بازار ارز ما تاب‌آوری اقتصادی مناسـبی ندارد. یک رویکرد این است که احتمال وقوع این شوک را کاهش بدهیم که مدیریت ریسک تعریف می‌شود و رویکرد دیگر این است که در صورت وقوع بحران بتوانیم آن را مدیریت کنیم. برای مثال اگر ما ذخیره ارزی مناسـبی داشتیم، هر زمانی که بازار دچار شـوک می‌شـد، از آن ذخیره اسـتفاده می‌کردیـم. این نوعی مهندسـی مقاومت اسـت. به قول یکی از دوسـتان که می‌گفت اقتصاد ایران شـبیه بازی مار و پله شده است. هر چند وقت یک بار از نردبان بالا می‌رویم و بعد نیش می‌خوریم و پایین می‌افتیم. حداقل کاری که باید بکنیم، این است که از یک سوراخ دو بار نیش نخوریم.

درس ترکیه و تجربه ترکمنستان

دانش‌جعفری با اشـاره به نوسـانات قیمت نفت در سـال‌های گذشـته گفت: بـه یـاد دارم در یکی از اجلاس‌های جهانی که شرکت کرده بودم، کارشناسان می‌گفتند قیمت نفت در محدوده ۳۰ تا ۴۰ دلار خواهد ماند؛ امـا در مدت کوتاهی دیدیم کـه قیمت نفت به صد دلار و بیشتر رسـید. برعکس در دورانی که دولت روحانی شـروع به کار کرد، امیدها این بود که نفت در مـرز صد دلار بماند؛ اما خیلـی زود به کمتر از ۴۰ دلار هم سـقوط کرد. پس این نشـان می‌دهد قیمت نفت می‌تواند ما را دچار مشـکل کند. این مسـئله‌ای است که بارهـا تجربـه کرده‌ایم و وقت آن اسـت که عملا این ریسـک را پوشـش دهیم. دانش‌جعفری با اشاره بـه تجربه ترکیه گفت: از این نمونه‌ها بسـیار اسـت و کشورهای دیگر نیز مدت‌هاست به آن می‌پردازند. ترکیه زمانی تمام گاز مورد نیاز خود را از روسیه وارد می‌کرد و اتفاقا روسیه آن را با قیمت ارزانی در اختیـار ترکیـه می‌گذاشـت. بااین‌حال ترک‌ها به مرور متوجه شـده بودند که ایـن انحصار که در اختیار روسـیه است، می‌تواند در فصل‌های سرد سال تبدیل به یک تهدید شود؛ بنابراین با ما وارد مذاکره شـدند تا قسـمتی از گاز مورد نیـاز خود را از ایران حتی با قیمتی بیشتر از قیمتی که روسیه می‌فروخـت، تهیه کنند و این کار را هـم کردند. هرچنـد که در آن زمان برخی روزنامه‌های ترکیه به انتقاد از این تصمیم پرداختند و ترک‌ها هم در جلسات خصوصی بـرای کاهش قیمت چانـه می‌زدند؛ اما ما می‌دانسـتیم که آنها ته دلشان خوشحال هستند که از زیر انحصار گازی روسـیه خارج می‌شـوند. برای اینکه متوجه اهمیت آن تصمیم ترکیه بشـوید، باید بگویم ما نیز در موقعیت مشـابه قرار گرفتیـم و وقتی برای گاز استان‌های شمالی روی گاز ترکمنستان حساب کردیم و گزینه آلترناتیوی هم تعریف نکردیم، به مشکل خوردیم و ترکمنستان بعد از تهدید و اجبار به افزایش قیمت گاز که زیر بار نرفتیم، در یک زمسـتان سرد صادرات گاز را به روی استان‌های شـمالی ما محدود کرد و ما مجبور شـدیم برای تأمین گاز مورد نیاز منـازل، گاز واحدهای صنعتی را قطع کنیم.

> **دولت‌های ما رانت را جایی پخش می‌کنند که اثربخش نیست و از آن بدتر اینکه واضح و صریح هم نمی‌گویند که در حال توزیع این رانت هستیم. دولت‌های ما پشت صنعت نیستند، پشت به صنعت هستند. کشور ما از سال ۱۳۸۵ تحریم شده است، سهم بخش تولید کشور از ۳۱ به ۱۸.۵ درصد و سهم بخش کشاورزی از ۱۸.۵ به ۹.۵ درصد کاهش پیدا کرده است**

بحرینیان: دولت‌ها پشت به صنعت هستند

محمد بحرینیان، صنعتگر و پژوهشـگر توسـعه، نیز دیگر سـخنران این مراسـم بود که سخنان خود را با اشـاره بـه تأثیر فرهنـگ بر اقتصاد شـروع کرد و گفـت: یکی از پژوهشـگران غربی دربـاره اقتصاد ایـران می‌گویـد: «ایرانیـان بـه صـورت سـنتی به تعـارف عـادت کرده‌اند و همـواره به‌دنبـال یافتن خوشـایندترین راه‌حل‌ها هسـتند». همان پژوهشگر می‌گویـد: «بیماری‌هـای اقتصاد ایران را به‌سـختی می‌توان با نسـخه‌های ویژه جوامع توسعه‌یافته حل کرد». یکی از پژوهشـگران غربی حرف بسیار جالبی می‌زند و می‌گوید: «کشـورهایی که نرخ رشـد اندکی دارنـد، به‌جای آنکـه به اصلاحات نهـادی بپردازند به دلیل دشـواری این اصلاحات، به سـاختن سدها، بزرگراه‌ها و تسهیلات بندری مشغول می‌شوند، چون از نظر فنی سـاده هسـتند. دولت‌ها تمایل ندارند که فعالیت‌های توسـعه‌ای خود را بـه محصولاتی گره بزنند که باید به بازار عرضه شوند و به فروش برسند، زیـرا با وجود اینکه چنین سـرمایه‌گذاری‌ای می‌تواند موجب شـکوفایی شود، ممکن است باعث زیان‌های مفتضحانـه نیز بشـود. دولت‌هـا به‌هیچ‌وجه مایل نیستند عملکردشان را به این شکل به آزمون بگذارند، بنابراین به‌جای آنکه شاهد دولت فوق‌العاده با انگیزه و ریسـک‌پذیر و غیرمعمول کارآفرین باشیم، می‌بینیم که دولت‌هـای این‌چنینی به دنبال اجرای پروژه‌هایی ماننـد بنـدرگاه و بزرگـراه می‌روند کـه معمولا به پروژه‌های شکسـت‌خورده بدل نمی‌شـوند و از آنجا که معمولا حفظ و نگهداری هم نمی‌شوند آنها را دوباره و چندباره سـاخت؛ پروژه‌هایی که حتی به حداقل تفکـر و خلاقیت نیز نیاز ندارنـد». حتما ایـن توصیفات برای شما هم آشناست.

کپی‌کاریم

بحرینیـان با اشـاره به عدم درک درست از پیشرفت در کشور گفت: دولت‌ها در ایران با بدهی ایجادکـردن بـه دنبـال اجرای پروژه‌های این‌چنینی هستند. بعد هم آن‌قدر دستشان خالی می‌شـود کـه می‌گویند منابع بـرای اتمام این پروژه‌ها وجود ندارد. چرا منابع ندارید؟ چون هدرش داده‌اید. منابع ارزی در اختیار ایران از سـال ۱۳۳۸ تا ۱۳۹۴ شمسی، سـه‌هزارو ۶۰ میلیارد دلار بوده است. کره‌جنوبی با یک‌پنجـم این مقدار منابع به کره امروز تبدیل شـد. جز ایـن ۴۸۹ میلیارد دلار نیـز از منابع خارجی استفاده کرده‌ایم. ما به‌هیچ‌وجه کمبود منابع نداشته‌ایم. ما اتلاف منابع داشته و داریم. اتلاف منابع یعنی اینکه در کشور ۵۴ فرودگاه وجود دارد که فقط سـه‌تای آنها توجیه اقتصادی دارنـد. همه دولت‌ها در طول ایـن مدت تصور کرده‌اند اگر پروژه اجرا کنیم کشـور را درسـت کرده‌ایم و این یعنی دانش توسعه در دولت‌های ما وجود نداشـته اسـت. ما پیشـگام برنامه‌ریزی در آسـیا بوده‌ایم. از سال ۱۹۴۸ این کار را شروع کرده‌ایم؛ یعنی پنج سال زودتر از چین و ۱۴ سال زودتـر از کره‌جنوبی و ۱۸ سـال زودتر از مالزی. چین اقتصادش تاب‌آور اسـت و قدرت بازی دارد، چون با فناوری، محصول فناوری را می‌سـازد و قدرتش را در خدمات نشان می‌دهد. به طور متوسط از سـال ۱۳۵۲ تا امروز رشـد اقتصادی کشـور ما دو درصـد بوده اسـت. این رشـد ما را به کجا می‌رساند؟ به عقب. اگر بـه اطرافمان نـگاه کنیم می‌توانیم متوجه شـویم که چه خبر است. همین امروز می‌شنویم که چه برداشت‌هایی از صندوق توسـعه ملی صورت می‌گیرد. سـهم چند نسـل را خوردیم و حالا به خوردن سـهم آیندگان رسـیده‌ایم. ما قـادر بـه برنامه‌ریزی اقتصـادی نبوده و هرگز بـه اجماع نرسـیده‌ایم. در این بین شـعار هم می‌دهیم که همـه دنیا برای دیدار ما به‌صف شده‌اند. سـهم تجارت ایران از تجارت جهان ۰/۲۴ درصد اسـت. منظورم از تجارت، جمع واردات و صادرات ماسـت که این صادرات شامل پتروشیمی و میعانات گازی هم می‌شـود. این زمین تا آسمان با چیزی که رهبـری اقتصاد مقاومتی می‌خواند فاصله دارد. مـا درحال‌حاضر از نظر فناوری تولید در رکود و از نظر تولید عقب‌مانده هستیم. ما در سال ۱۳۳۴، ۲۳ کارخانه تولید روغن نباتی داشـتیم و در سال ۱۳۳۸، این تعداد به ۴۸ کارخانه می‌رسـد. این یعنی مفهوم کارآفرین لوث شد. ما از همان اولی کپی کردیم و کپی کردیم و بدون هیچ پیشـرفتی صرفا اعـداد را بزرگ کردیم. هرساله صنایع برپایه تکنولوژی به‌کاررفته در آنها دسته‌بندی می‌شـوند. ما تحقیقاتی انجام دادیم و متوجه شـدیم ۸۲ درصد صنایع ما در فناوری‌های متوسـط و پایین‌تـر قرار دارند. تازه گـول آن عدد ۱۸ درصد فناوری متوسـط بـالا و های‌تـک را نخورید، چراکه مـا به‌لحاظ اخلاقـی برخی صنایـع را طبق تعاریف در همان دسته‌ای که قرارداد کرده بودیم قرار دادیم، اما حقیقت این اسـت که برخی از آنها واقعا فناوری متوسـط یا بالایی ندارنـد؛ برای مثال صنعت سـاخت تلویزیون نیـز در همین دسـته فناوری‌های بالا قرار می‌گیرد. کشـور ما ۲۳ کارخانه دارای پروانه بهره‌برداری تلویزیون دارد؛ یعنی ۱۰ برابر کشـور کره، اما آیا از نظر فناوری قابل مقایسـه هستیم؟ کشور ما ۱۶۰ شـرکت دارویی و ۹۷ خط تولیـد دارو دارد، اما وقتی نگاه می‌کنیم می‌بینیم که چقدر در این بحث به واردات وابسته‌ایم. سوئیس هفت کارخانه تولید دارو دارد. مـا برخی از داروها را بررسـی کردیم و متوجه شدیم فقط یک قلم دارو را ۲۷ کارخانه مختلف تولید می‌کنند. ما ۵۲ خودروساز مونتاژکار داریم. این یعنی ما اسـتراتژی نداریم؛ یعنی هرگـز نیامده‌ایم از بالا به قضیه نگاه کنیم و ببینیم کجای کار هستیم.

آمارها متناقض است

بحرینیان در بخش دیگری از سخنان خود به تفاوت در توزیـع امکانات بین ایران و کره اشـاره کرد و گفت: این یک شـاهکار است که دولت کره بیشترین منابعش را برای تولید ماشـین‌آلات صنایع مـادر می‌دهد، چون می‌داند آن صنعت سودآوری نیست، اما نیاز اولیه برای آن توسـعه اسـت پس به این صنعت رانت می‌دهد و بلند هـم می‌گوید من بـه این بخش رانـت می‌دهم تـا بتواند بسـتری را برای صنایـع دیگـر فراهم کند. دولت‌های ما رانت را جایی پخش می‌کنند که اثربخش نیست و از آن بدتر اینکه واضح و صریح هم نمی‌گویند که در حال توزیع این رانت هستیم. دولت‌های ما پشت صنعت نیسـتند، پشت به صنعت هسـتند. کشور ما از سال ۱۳۸۵ تحریم شده است، سهم بخش تولید کشور از ۳۱ به ۱۸.۵ درصد و سـهم بخش کشاورزی از ۱۸.۵ بـه ۹.۵ درصد کاهش پیدا کرده اسـت. بعد صادرات کشـور از ۲.۱ به ۴.۵ افزایش پیدا کرده اسـت. اینها با هم متناقض هسـتند. تا وقتی حاضر نباشیم با واقعیت روبه‌رو شویم، نمی‌توانیم به بهبود امیدوار باشیم.

یادداشت ویژه

یارانه‌های انرژی به نام مستضعفان به کام دیگران

علی وکیلی*

این روزهـا بحث بودجه سـال ۹۷ در صحن علنـی مجلس داغ اسـت و موافقان و مخالفان در راسـتای کاهش یا افزایش درآمدها و هزینه‌های سـال آینده بحث و جدل می‌کنند بدون آنکه متوجه باشند که هفت‌هشتم این کوه یخ زیر آب است و ما فقط روی یک‌هشتم بحث می‌کنیم. یارانه‌های انرژی سـالانه در حدود کل درآمد نفتی یک‌سـال کشور اسـت و به‌تنهایی اقتصاد کشـور را فلج کرده است. در پی چه هسـتیم؟ شـفافیت؟ جلوگیری از رانت‌خواری؟ منبع سرمایه‌گذاری؟ جلوگیری از اسراف و هدررفتن سرمایه‌های ملی؟ جلوگیری از آلودگی هوا و گرم‌شـدن کره‌زمین و مانع‌شـدن از تغییر اقلیم؟ کمک به قشر ضعیف جامعه؟ اشـتغال‌زایی؟ افزایش درآمد کشـور؟ همه و همه، همین‌جاست و آب در کوزه و ما تشنه لبان می‌گردیم.

کل یارانه انرژی در سـال طبق محاسبات ترازنامه هیدروکربوری در سـال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵، حدود ۴۰میلیارد دلار، یعنی در حدود درآمد ارزی کشـور، از محل فروش نفت خام بوده اسـت. میزان یارانه سهم دهک‌های مختلف از کل یارانه انرژی به شرح ذیل است:

همان‌گونه که ملاحظه می‌کنید، بیشـترین میـزان پرداخت یارانه انرژی نصیب کسـانی اسـت که اصولا نباید یارانـه بگیرند و کمترین سهم، از آنِ دهک‌های پایین جامعه است. حال، بااین‌حساب، مخالفت با حذف یارانه‌های انرژی به کدام منظور اسـت؟ اگر گفته شود حذف یارانه‌های انرژی باعث افزایش سـطح عمومی قیمت می‌شود که این مسـئله در هنگام تقدیم بودجه سال ۹۷ به مجلس اثرش را گذاشته اسـت. آثار حذف یارانه‌های انرژی بیشـتر روانی است که باید دولت و مجلـس محتـرم تمهیـدات لازم را به‌منظور فرهنگ‌سـازی آن و اطلاع‌رسانی به اقشار مردم بیابند.

ولی آثار وضعی آن بیشتر درراستای ثبات اقتصادی، افزایش تولید ناخالص ملی، رشـد اقتصادی افزایش اشتغال و بالمآل ایجاد رونق و کاهش رکود خواهد شد.

پس در این مقطع حسـاس از نمایندگان ملت درخواست می‌شود که برای یک‌بار این غده سـرطانی بدخیم را از اقتصاد ایران بردارند و با تمهیدات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی دوران بهبود این زخم عمیق بر تن نحیف اقتصاد کشور را تسریع کنند؛ به امید یک تصمیم قاطع ملی.

***عضو هیئت‌علمی مؤسسـه مطالعات بین‌المللی انرژی و مدیرعامل شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت**

درصد بهره‌مندی خانوار از یارانه حامل انرژی	گاز طبیعی در بخش خانگی	فرآورده‌های نفتی در بخش خانگی	بنزین در بخش خودروهای شخصی	گاز در خودروهای شخصی	درصد بهره‌مندی از یارانه انرژی مصرفی خانوار
دهک اول	۵.۳۸	۵.۳۳	۱.۲۹	۰.۵۶	۵.۰۶
دهک دوم	۷.۴۰	۶.۲۶	۳.۲۰	۲.۴۱	۶.۸۹
دهک سوم	۸.۲۵	۸.۷۶	۴.۱۳	۶.۶۵	۸.۱۴
دهک چهارم	۹.۰۰	۷.۸۱	۶.۱۳	۶.۹۲	۸.۶۴
دهک پنجم	۹.۹۹	۹.۴۵	۷.۸۱	۱۱.۶۹	۹.۹۰
دهک ششم	۱۰.۰۲	۹.۱۰	۸.۹۱	۱۴.۵۷	۱۰.۰۲
دهک هفتم	۱۱.۸۰	۱۱.۸۴	۱۲.۲۷	۱۶.۲۲	۱۱.۹۹
دهک هشتم	۱۱.۳۴	۱۳.۶۶	۱۴.۶۳	۱۶.۰۲	۱۱.۹۹
دهک نهم	۱۲.۳۸	۱۲.۰۸	۱۶.۷۶	۱۴.۴۲	۱۲.۵۶
دهک دهم	۱۴.۴۳	۱۵.۷۱	۲۴.۸۷	۱۰.۵۴	۱۴.۸۲

یادداشت

۳ شریان حیاتی صادرات: استارت‌آپ، بسته‌بندی و تبلیغات

فرهاد دانشور
مدیر میز ایران در خبرگزاری ترند جمهوری آذربایجان

● در حالی به پایان سال جاری نزدیک می‌شویم که همگان به اهمیت «اقتصـاد صادرات‌محور» واقف هسـتند. اما به نظر می‌رسد فعالان و سیاست‌گذاران اقتصادی کشـور در تحقق اهداف سیاسـت اقتصاد مقاومتـی همچنان با مشـکلات عدیـده‌ای روبه‌رو هسـتند. اقتصاد برون‌گرا بدون‌شک یکی از مؤثرترین راه‌حل‌هـا در زمینه گسـترش رفاه و اشـتغال در هر جامعه‌ای است که با محورقراردادن صادرات، زمینه جذب سـرمایه‌گذاری و توسـعه اقتصادی را فراهم می‌کند. گزارش عملکرد تجارت خارجی کشور حاکی از کاهش هشت‌درصدی حجم (و دودرصدی ارزش) در صادرات غیرنفتی در هشـت‌ماهه اول سال جاری در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته است.

ایـن در حالـی اسـت کـه کشـورهای حـوزه مشـترک‌المنافع (شـامل جمهـوری آذربایجـان، ارمنستان، ازبکسـتان، بلاروس، تاجیکستان، روسیه، قرقیزسـتان، قزاقستان و مولداوی به همراه دو کشور ناظـر دیگر) همچنـان در میان مهم‌تریـن بازارهای هدف ایران قرار دارند و بر اسـاس گزارش سـازمان توسـعه تجارت، کشورهای ترکمنسـتان، جمهوری آذربایجان و تاجیکسـتان به ترتیب بـا واردات ۲۹۴، ۲۹۲ و ۱۸۱ میلیـون دلاری در میـان ۲۰ واردکننـده عمده از ایران هسـتند. با اینکه سهم ارزشی این سه کشـور از کل صادرات ایـران در این مدت ۲.۶ درصد بوده و میـزان صادرات ایران بـه کشورهای مستقل مشترک‌المنافع در کل با کاهش حجمی ۳۰درصدی و ارزشی ۳.۶درصدی روبه‌رو بوده است، اما هنوز این امکان وجود دارد که با اقدام به‌موقع صاحبان صنایع و اتخاذ تصمیمات حمایتی از جانب سیاست‌گذاران دولتی گام‌های مهمی در جهت توسعه صادرات در کشورهای این حوزه برداشته شود.

مشـاهدات و تحقیقات میدانـی نگارنده حاکی از تمایـل مصرف‌کنندگان کشـورهای ایـن حوزه به محصولات ایرانی اسـت، اما نارسـایی‌های موجود در زمینـه معرفی و عرضه موجب شـده که حجم صادرات محصولات ایرانی در این کشـورها همچنان کـم و دور از انتظـار باشـد. برای آگاهـی از میزان علاقه خریـداران به محصولات ایرانی کافی اسـت سری به فروشـگاه‌های معتبر در شهرهای مختلف ایـن کشـورها بزنید. بـا مراجعه به فروشـگاه‌های بزرگ مشـاهده خواهید کرد به‌رغـم نبود تبلیغات و بسـته‌بندی مناسـب (که جایگاه محصولات ایرانی در قفسـه‌های این فروشـگاه‌ها را محدود کرده)؛ اما کالای ایرانی هنوز حرفی برای گفتن در مقابل رقبای دیگر خود دارد. این در شـرایطی است که بسیاری از تولیدکنندگان ایرانی همچنـان بر پایه اصول اقتصاد درون‌گرا فعالیت می‌کنند و بـا تصوری ناصحیح در قبال رقبا برنامه منسجمی جهت حضور در بازارهای منطقـه‌ای ندارند. برای پی‌بردن به میزان محبوبیت کالاهای ایرانی در میان مصرف‌کنندگان کشـورهای حـوزه مشـترک‌المنافع می‌توان به ایـن نکته توجه کرد که این محصول اعتبار خود را از حنای ایرانی به عاریه گرفته، اما این محصول در نگاه اول، تولید کشور روسیه به نظر می‌رسد.

نقش آگهی‌های بازرگانی و بسته‌بندی مناسب در دنیای تجارت و ایجاد ارتباط نزدیک بین تولیدکننده و مصرف‌کننده بر همگان آشـکار است، اما جای بسی تعجب و تأسـف است که حتی تولیدکنندگان بزرگی مانند خودروسازان که در دهه گذشته حضور فعالی در این کشورها داشـته‌اند، حداقل بهره را از این ابزار برده‌اند. در مورد بسـته‌بندی هـم توجه به این نکته ضروری اسـت کـه بیشـتر مصرف‌کننـدگان در این کشـورها با زبان‌های فارسی و انگلیسی آشنایی کمی دارند. بنابراین اسـتفاده از ظرفیت زبانی کشـورهای هدف به خصوص زبان روسی می‌تواند نقش مهمی در این راستا ایفا کند.

تغییر شـیوه زندگی، تجارت و ارتباطـات بر پایه نیازها و در چارچوب فناوری‌های نوین مسـئله مهم دیگری است که نباید از نظر تولیدکنندگان و مسئولان مغفول بمانـد. در این میـان ایجاد فروشـگاه‌های مجازی ایرانیان تحت برندهایی مانند «ایران‌اسـتور»، «ایران‌مـال»، «ایران‌بـازار» یا هر نـام تجاری دیگری می‌تواند فرایند توسعه صادرات را تسریع کند.

در سـال جـاری بـا حمایـت محمدجـواد آذری‌جهرمی وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات شاهد حضور شـرکت‌های اسـتارت‌آپ ایرانی در نمایشگاه ارتباطـات باکوتـل در جمهوری آذربایجـان بودیم. اسـتعداد صاحبـان جـوان کسـب‌وکارهای نوپا در عرصه‌های مختلف به خصوص حمل‌ونقل، لجستیک و ایجاد پلتفرم‌های بومـی در جریان این رویداد مهم به‌وضوح خودنمایی می‌کرد و موجب بهت بسـیاری از شـرکت‌کنندگان شده بود، اسـتعدادی که در کنار مدیریت جامع، برنامه‌ریزی و حمایت شایسته می‌تواند معجزه‌ای در تحقق ایده فروشگاه‌های آنلاین و عرضه محصولات ایرانی در کشـورهای هدف خلق کند. به نظر می‌رسـد صنایع بسـته‌بندی و تبلیغـات در کنار فروشـگاه‌های آنلایـن این توانایـی را دارند که مانند سـه شـاهرگ حیاتی، خون در رگ تجـارت خارجی ایران تزریق کنند، امری که نیازمند برنامه‌ریزی مدون، حمایت حاکمیتـی و البته هوشـیاری تولیدکنندگان داخلی است.